

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

PANKIT JA RAHAN VALTA

Oskari Juurikkala,
Helsingin yliopisto

Kriisi 2007-

- “The system was too fragile and unstable, and because of this, the system was unfair and unjust.”
 - ▣ Timothy Geithner, US Treasury Secretary (2009)

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

Raha- ja pankkiteorian ABC

- Raha: ihmeellinen keksintö
 - ▣ Ei valtion luomus
 - ▣ Vapaaehtoinen vaihdanta
 - ▣ Suola, sokeri, tupakka, oravannahka...
- Kulta ja hopea: universaali raha
 - ▣ Jaettavuus, säilyvyys, kuljetettavuus, hyödykearvo
- Valtiolliset rahat: vallanpitäjän tms. tae puhtaudesta, painosta yms.
 - ▣ Vähentää transaktiokustannuksia

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

Inflaatio

- Kiusaus: väärentäminen
 - ▣ Yksityistä voittoa muiden kustannuksella
 - ▣ Ostovoima kasvaa, muiden laskee (inflaatio)
 - ▣ Kolikot: sekoittaminen, leikkaaminen jne.
- Yksityinen henkilö vs. valtiollinen väärennös
 - ▣ Eri mittaluokka, eri mahdollisuudet
 - ▣ Legal tender laws: pakko käyttää valtion (vallanpitäjän) rahaa

Inflaatiovero

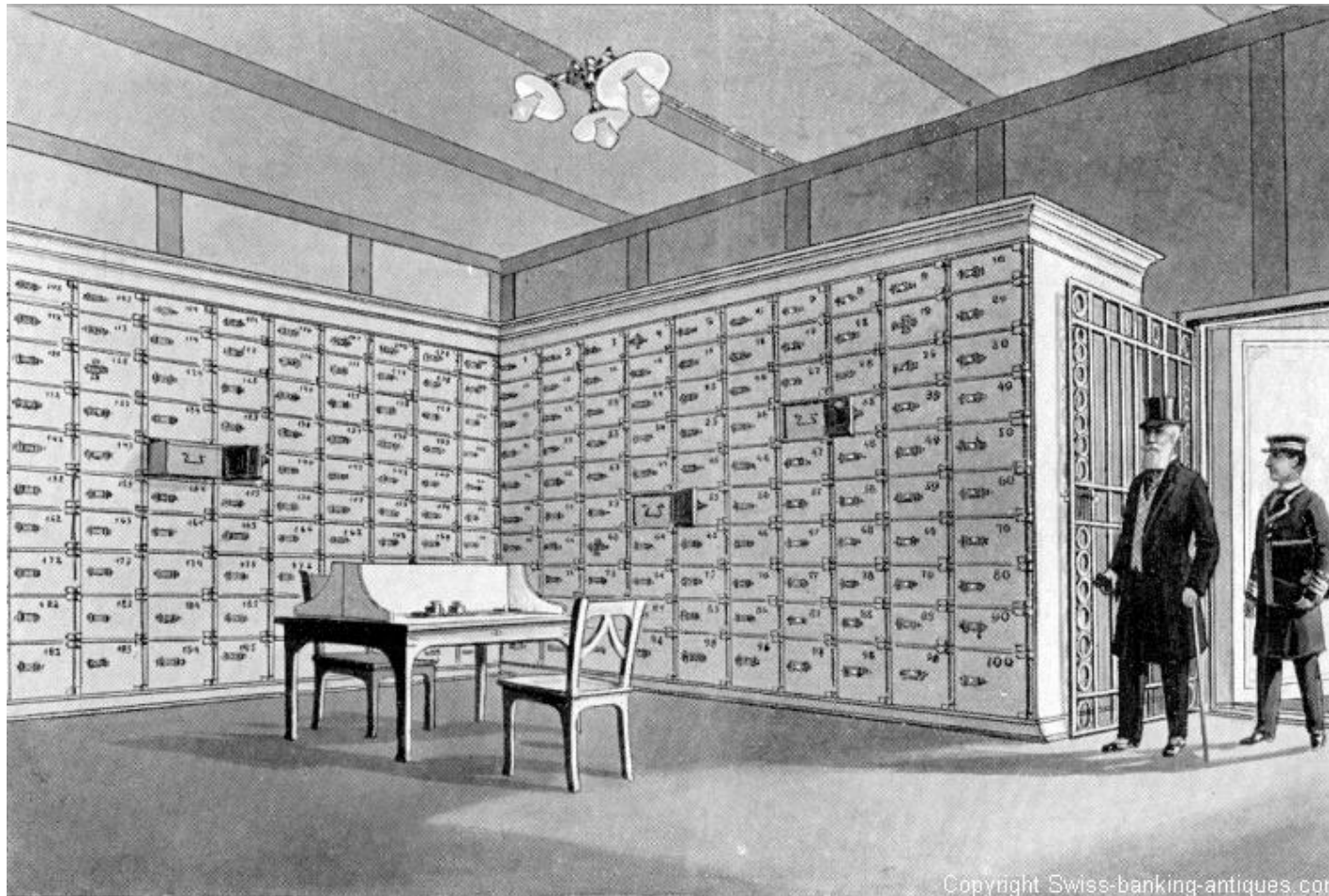
- Rooman tuho (Cameron, Bartlett)
 - ▣ Imperiumin rahoitusvaikeudet: kasvavat menot, hupenevat tulot
 - ▣ Inflaatioverotus → hintojen nousu → hinta- ja ammattisääntely (emämoka!)
 - ▣ 270 jKr. "hopeadenaarissa" 0,02 % hopeaa
- Sama toistunut yhä uudelleen – erityisesti sotien aikana
- Paperiraha: vain taivas rajana?

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

Paperiraha

- Sekään ei alun perin valtion luomus
- Synty: talletuspankit
 - ▣ Turvallisuus
 - ▣ Käytännöllisyys: talletustodistukset (= setelit), sekkijärjestelmä jne.
- *Talletus* = ei saa käyttää tai lainata eteenpäin (kavallusrikos)

Copyright Swiss-banking-antiques.com

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

Vääristyminen

- "Pankkitalletus": ei talletus vaan *velaksianto*
 - ▣ Kuka omistaa pankkitilillä "lepäävän" rahasi?
 - ▣ "Osittaisreservijärjestelmä" (*fractional reserve banking*)
- Tuottoisaa bisnestä – sadunomaisia rikkauksia
- Alun perin puhdasta huijausta, valehtelua
- Luottotappiot → epäluottamus → talletuspako → maksukyvyttömyys → lynkkaus...

Talletuspako

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

Ihmeellinen on elämä (1946)

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

2007

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

© Original Artist
Reproduction rights obtainable from
www.CartoonStock.com

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

Keskuspankit

- Ei *sekään* valtioiden keksintö, vaan pankkien
- Bank of England
 - 1694 – 1946: yksityinen liikepankki
 - "Pankkien pankki": likviditeettisuoja (talletuspaot)
 - Valtion privilegioita: oikeus "luoda" omia seteleitä
 - Vastineeksi rahoitti valtion velkoja, sotia yms.

Fed

- Yhdysvaltain keskuspankki (Federal Reserve System)
 - synt. 1913
 - Yhä yksityinen
 - Kongressilla nimitysvaltaa yms. (public private partnership)
 - Tilintarkastusoikeus rajoitettu

Varhaista kritiikkiä

- "This [Federal Reserve Act] establishes the most gigantic trust [monopoly] on earth. When the President Woodrow Wilson signs this bill, the invisible government of the monetary power will be legalized... the worst legislative crime of the ages is perpetrated by this banking and currency bill." (C. A. Lindbergh)

"Sen lauluja laulat, jonka leipää syöt"

- Valtaosa rahateoreettisesta taloustieteestä on keskuspankkien rahoittamaa (L. White)
 - ▣ Miten vaikuttaa näkökulmaan ja kritiikkiin?
- "If you want to advance in the field of monetary research . . . you would be disinclined to criticize the major employer in the field." (David Fetting)

Valtiollistaminen

- 1800-luvuilla kultaan ja hopean sidotut valtiolliset rahat (monopoli, mutta kädet sidottu)
 - ▣ Periaatteessa kultaa tai hopeaa
 - ▣ Ongelma: "osittaisreservit" = talletustodistusten inflaatio
 - ▣ Aidon rahan lunastamista rajoitettava
- 1900-luvulla sosialismi + maailmansodat → irti kulta- ja hopeakannasta
 - ▣ 1973- USA viimeisenä → raha on pelkkää paperia

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

Inflaation voima

- “Lenin is said to have declared that the best way to destroy the Capitalist System was to debauch the currency. By a continuing process of inflation, governments can confiscate, secretly and unobserved, an important part of the wealth of their citizens...
- “Lenin was certainly right. There is no subtler, no surer means of overturning the existing basis of society than to debauch the currency. The process engages all the hidden forces of economic law on the side of destruction, and does it in a manner which not one man in a million is able to diagnose.”

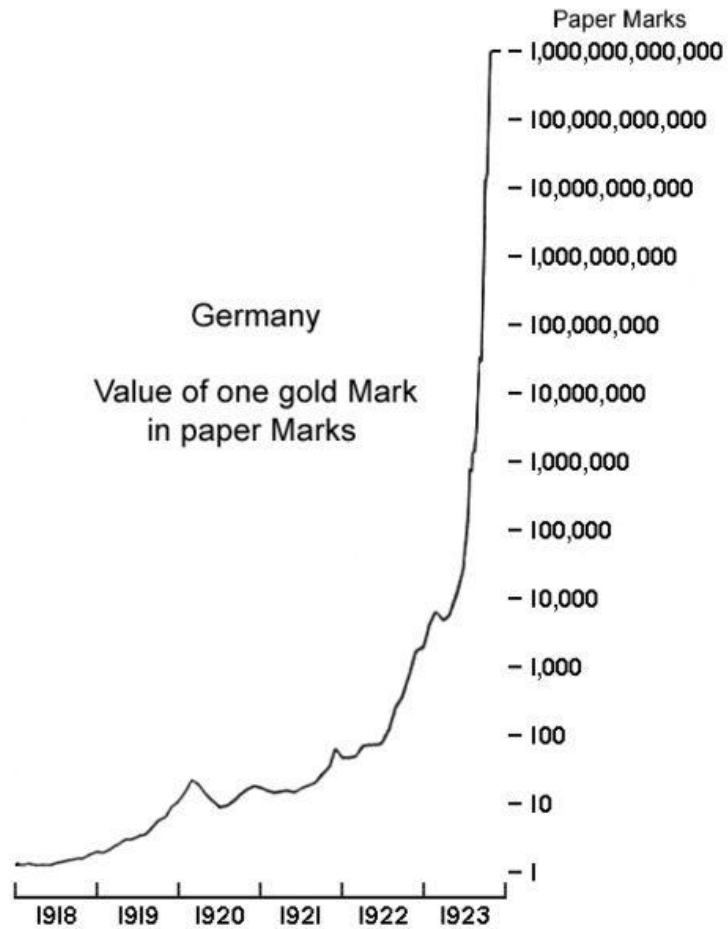
Kansalaisten typeryys

- “But while these currencies enjoy a precarious value abroad, they have never entirely lost their purchasing power at home. A sentiment of trust in the legal money of the State is so deeply implanted in the citizens of all countries that they cannot but believe that some day this money must recover a part at least of its former value. To their minds it appears that value is inherent in money as such, and they do not apprehend that the real wealth, which this money might have stood for, has been dissipated once and for all.”

- Lähde: John Maynard Keynes (1883–1946), *The Economic Consequences of the Peace* (1920)
- Keynes toimi 1919 Britannian edustaja Pariisin rauhan-konferenssissa. Hän jätti tehtävän protestina Saksalle esitettyjä sotakorvaus-vaatimuksia vastaan.

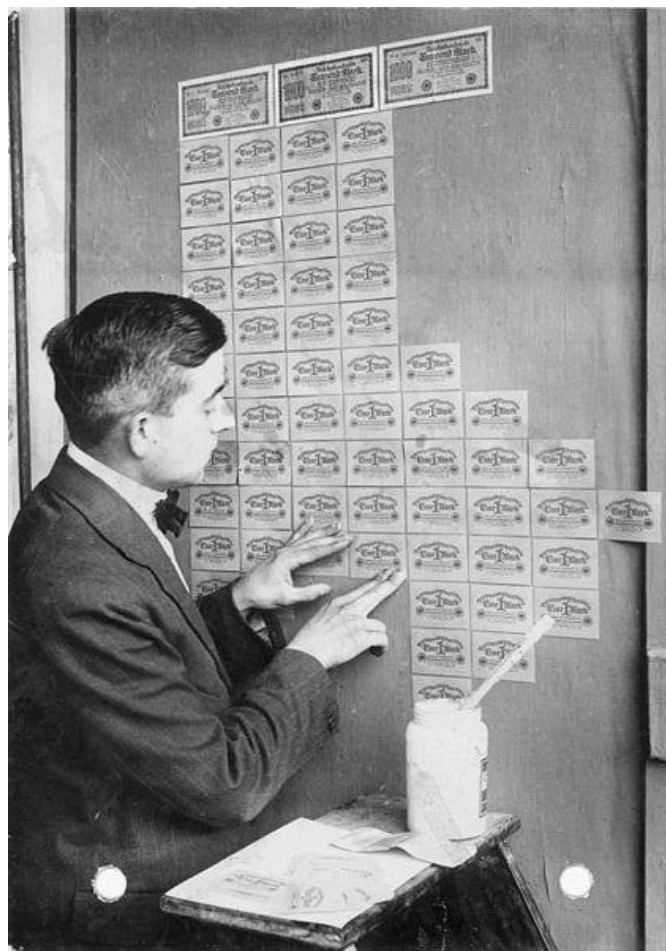
Hyperinflaatio: Weimar (1921-23)

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

Hyperinflaatio: Mugabe/Zimbabwe

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

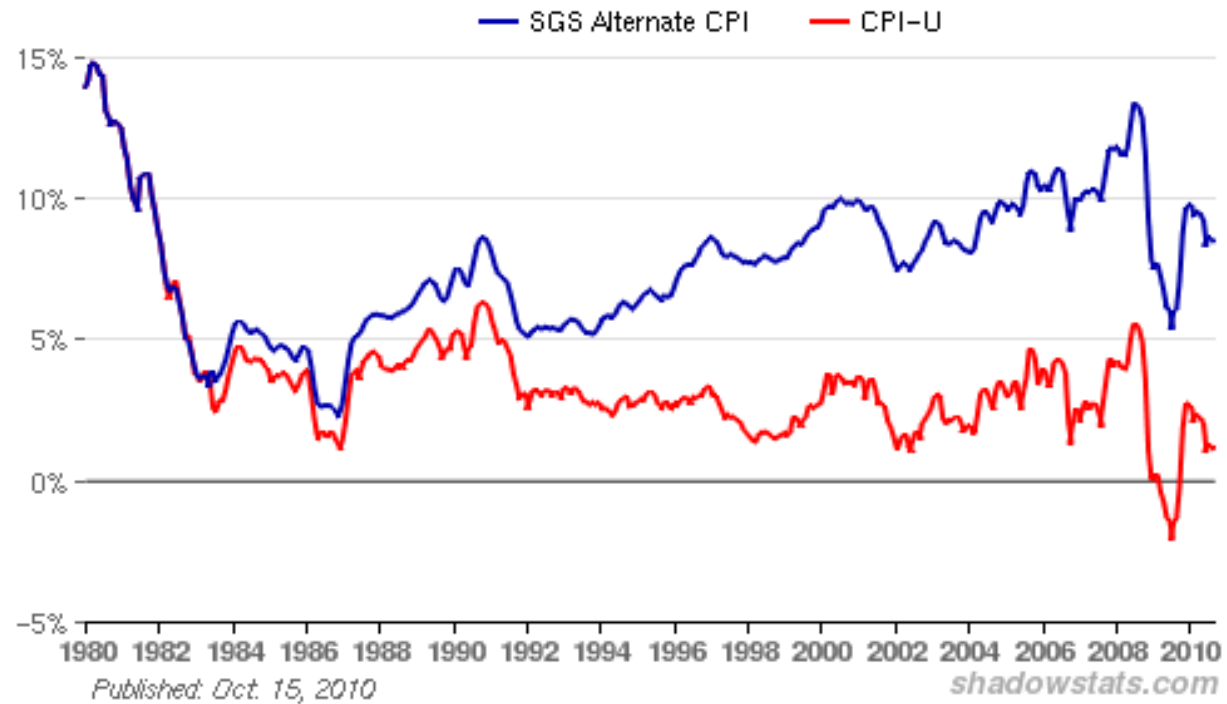
Globaali rahoitusmarkkinakriisi

- Tärkein syy: holtiton rahapolitiikka (John B. Taylor)
- Trendi jatkunut 1990-luvun alkupuolelta
- Lisäksi kasvava julkinen velka → "inflaatorahoituksen" kiusaus kasvaa

Annual Consumer Inflation - CPI vs SGS Alternate

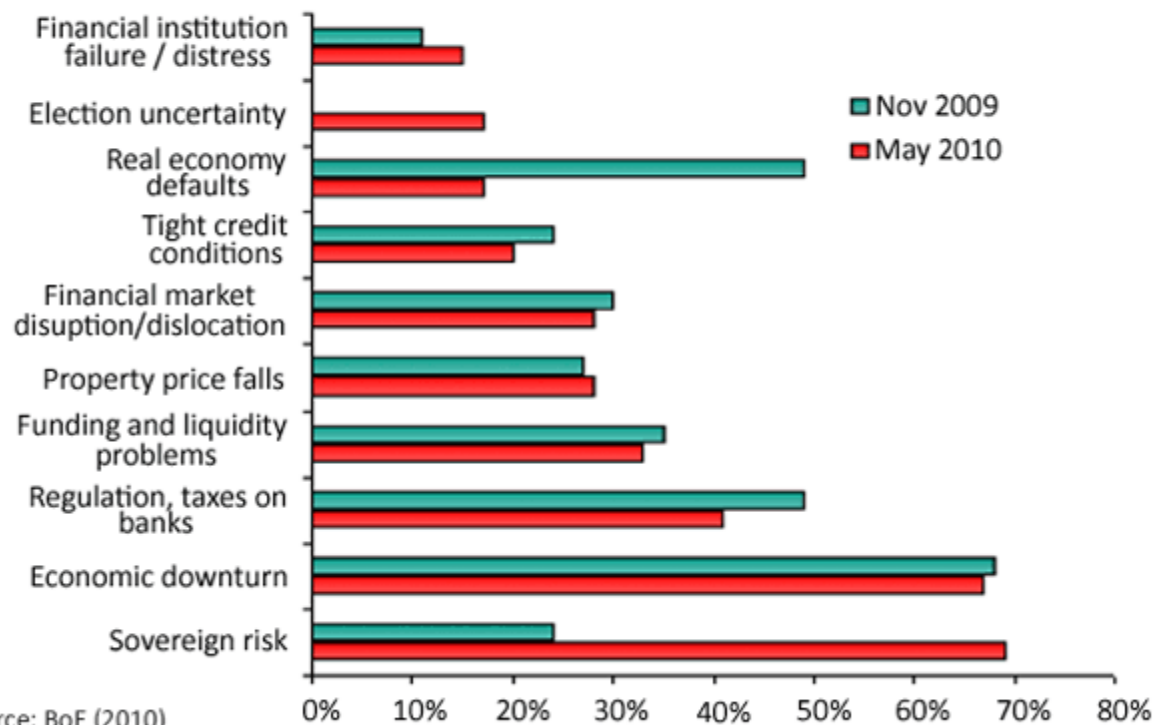
Year to Year Change. Through Sep. 2010. (BLS, SGS)

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

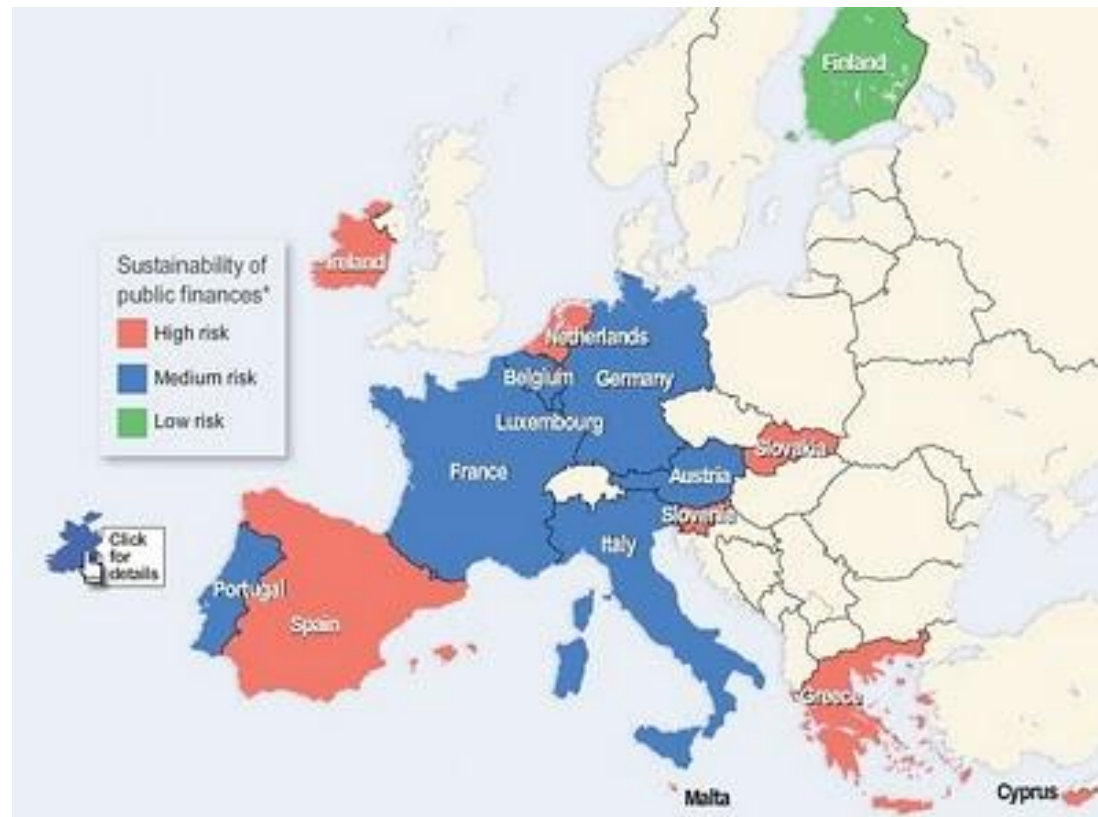

Systemic Risk Survey – Key Risks

Source: BoE (2010)

Survey of market participants in the UK

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

Pankit ja rahan valta, 13.11.2010

Epävakaata pankkijärjestelmä

- "Osittaisreservit" eli luotonanto talletuksen nimellä: inherentisti epävakaata
- Maksujärjestelmän ja rahoitusjärjestelmän perusta → kriisi leviää koko talouteen
 - ▣ Moraalikato: valtion ja keskuspankkien "pakko" pelastaa
- Rahoitusinnovaatiot (CDS, CDO): sääntelyn kiertämistä (*regulatory arbitrage*)
- "Too big to fail" = *red herring*
 - ▣ Ongelma on pankkijärjestelmän perusteissa, ei yksittäisten pankkien koossa (esim. S&L crisis, Suomen pankkikriisi yms.)

"Hiljainen vallankumous"

- Simon Johnson (former chief economist of IMF):
 - ▣ "The Quiet Coup" (2009)
 - ▣ *13 Bankers: The Wall Street Takeover and the Next Financial Meltdown* (2010)

Sosialistinen rahajärjestelmä

- “In the financial and monetary spheres of western countries, a series of institutions has been developed and imposed; namely *central banks, bank legislation, a monopoly on the issue of currency, and foreign exchange controls*. These institutions thoroughly regulate every country’s financial sector, rendering it *much more similar to the socialist system of central planning* than is appropriate to a true market economy.”
 - ▣ Jesus Huerta de Soto: *Money, Bank Credit, and Economic Cycles*

Ratkaisu

- "Kaiken viisauden alku on tosiasioiden tunnustaminen."
 - ▣ Ymmärrys, tietoisuus, valistus
- "Asioita on kutsuttava niiden oikeilla nimillä."
 - ▣ Talletus = talletus
- "Filosofit ovat vain eri tavoin tulkinneet maailmaa, mutta tehtävänä on sen muuttaminen."